

Т.М. Чечко, Т.Л. Лях
м. Київ, Київський університет імені Бориса Грінченка

УДК 37.013.42:371.212.51:371.7 (043.5)

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОСОБИСТОСТІ

Аналіз наукових праць зарубіжних і вітчизняних педагогів (Т. Алексєєнко, Л. Аксьонова, Т. Анохіна, М. Галагузова, І. Ліпський, І. Макарекнко, В. Тесленко,) дозволив дійти висновку, що проблема соціально-педагогічної підтримки особистості є особливим предметом наукового пошуку. Так, за останні роки підготовлено низку монографій та дисертацій, автори яких досліджували різні аспекти підтримки як соціально-педагогічної категорії, а саме: теорія і практика соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань України (Л. Романовська); соціально-педагогічна підтримка батьків дітей раннього віку з особливими потребами (І. Макаренко); педагогічна підтримка обдарованих учнів загальноосвітніх шкіл України другої половини ХХ століття (А. Балацінова); теорія і практика соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні (В. Тесленко); теорія і практика соціально-педагогічної підтримки студентів у вищих навчальних закладах (Ю. Богінська); соціально-педагогічна підтримка сім'ї в складній життєвій ситуації (І. Євграфова); теорія і практика розвитку соціальності школярів в умовах інклюзивної освіти (О. Рассказова); педагогічна підтримка соціалізації дітей-сиріт дошкільного віку в умовах дитячого будинку (С. Балер); підготовка соціальних педагогів до інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку у середовище загальноосвітнього навчального закладу (Г. Першко) тощо.

Наразі категорія «соціально-педагогічна підтримка» все ще перебуває у стадії наукової розробки, залишаються суперечливими підходи до її тлумачення. Тому, розглянемо існуючі точки зору щодо родового поняття «підтримка».

Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо, що підтримка – це: дія за значенням підтримувати; те, що підтримує кого-, що-небудь, служить опорою; забезпечення, надання необхідних засобів у процесі створення,

проектування об'єкта, системи; супроводження об'єкта; те, що підкріплює, вселяє впевненість, підбадьорює [1].

У тлумачному словнику С. Ожегова підтримка тлумачиться як «допомога, сприяння» й розкривають ще й інші значення: підтримати, не дати впасти; надати допомогу, сприяння; висловити згоду, виступити на захист будь-кого; не дати припинитися будь-чому [7, с. 433].

Поняття «підтримка» отримало розвиток в працях О. Газмана, Н. Крилової, Н. Михайлової, С. Юсфіна, які розглядають її як професійну діяльність педагогів в загальноосвітніх закладах, спрямовану на надання допомоги дітям у вирішенні їхніх проблем. Майже одночасно з'явилися поняття «соціальна підтримка», «педагогічна підтримка», «психолого-педагогічна підтримка» та «соціально-педагогічна підтримка» [8].

Осмисленню категорії «соціально-педагогічної підтримки» приділяється значна увага в сучасних дослідженнях з соціальної педагогіки.

В Енциклопедії для фахівців соціальної сфери зазначено, що суть соціально-педагогічної підтримки полягає в наданні допомоги особистості у процесі соціалізації з метою розкриття та розвитку її можливостей. Така підтримка здійснюється у процесі освітньо-виховної, а також соціально-педагогічної діяльності, під якою розуміють різнобічний вплив на особистість [2, с. 161].

Аналіз наукової літератури дозволив виокремити декілька підходів до розуміння змісту соціально-педагогічної підтримки.

Так, науковці Н. Заверико, І. Липський, Л. Оліференко визначають соціально-педагогічну підтримку як вид соціально-педагогічної діяльності. В контексті цього, Н. Заверико вважає, що соціально-педагогічна підтримка передбачає діяльність соціального педагога, спрямовану на створення умов, сприятливих для розвитку у вихованця задатків і здібностей, для визначення мети, реальних прагнень, усвідомлення своїх труднощів, проблем, можливостей, лінії розвитку [3].

Інша група науковців (О. Карпенко, Т. Янченко, І. Одногулова) розглядають соціально-педагогічну підтримку як компонента (складової) педагогічної підтримки. Так, І. Одногулова розглядає соціально-педагогічну підтримку як один із елементів системи педагогічної підтримки (поряд з підтримкою психологічною), оскільки важливою складовою соціально-педагогічної підтримки дітей, на відміну від інших категорій населення, є педагогічний компонент, що пов'язаний з їх вихованням та освітою, сприянням у розвитку і успішній соціалізації [6].

За визначенням дослідниці І. Макаренко, сутнісною особливістю соціально-педагогічної підтримки є те, що потреба в ній виникає тоді, коли у індивіда або групи складається проблемна ситуація у відносинах із соціальним середовищем. Вона завжди має адресний характер і спрямована на те, щоб вирішити індивідуальні проблеми конкретної дитини за допомогою вивчення її особистості та навколишнього соціуму [5].

Н. Заверико зазначає, що соціально-педагогічна підтримка передбачає діяльність соціального педагога, спрямовану на створення умов, сприятливих для розвитку у дитини задатків та здібностей, для визначення мети, реальних прагнень, усвідомлення своїх труднощів, проблем, можливостей, лінії розвитку, та на формування в підлітка знань, умінь, навичок щодо подолання своїх труднощів, вирішення власних проблем. Результатом соціально-педагогічної підтримки має стати зміцнення бажання дитини давати раду своїм труднощам; наявність умінь та навичок вирішення конкретних проблем, самоконтролю та самодопомоги тощо [4].

Російські науковці І. Демет'єва, А. Олиференко і Т. Шульга в своїй праці «Соціально-педагогічна підтримка дітей групи ризику» наголошують, що змістом соціально-педагогічної підтримки можна назвати соціалізацію особистості, оволодіння нею нормами і правилами життя в суспільстві, знаннями і вміннями будувати стосунки у ньому, набуття особистістю таких характеристик як творчий характер життєдіяльності, можливість самому проектувати своє майбутнє, прагнення до набуття сенсу життя, ставлення до іншої людини як до самоцінності [8].

Отже аналіз підходів до визначення поняття «соціально-педагогічна підтримка» дозволив дійти висновку, що її метою є допомога у адаптації та розвитку особистості, оволодіння нею нормами і правилами життя в суспільстві, знаннями і вміннями будувати стосунки у ньому, набутті особистістю таких характеристик як творчий характер життєдіяльності, можливість самій проектувати своє майбутнє, прагнення до набуття сенсу життя, ставлення до іншої людини як до самоцінності.

В цілому, поняття «соціально-педагогічна підтримка особистості» розглядається у науковому контексті як: допомога і захист, здійснення виховного впливу на дитину і створення педагогічних умов для її нормального розвитку; процес підтримки і посередництва; надання превентивної й оперативної допомоги дітям самореалізації і самовизначення сприяння; допомога соціального педагога кризовим категоріям учнів; соціальне явище,

що відображає надання соціумом своїх ресурсі людині, яка опинилася в складних життєвих обставинах.

Література

1. **Бусел В. Т.** Великий тлумачний словник сучасної української мови. - Київ, Ірпінь. - Перун, 2005. - 1728 с.
2. **Енциклопедія** для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Звереві. - К. - Сімферополь : Універсум, 2012. - 536 с.
3. **Заверико Н. В.** Соціальна педагогіка: [навч. посібник] / Н.В. Заверико. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. - 240 с.
4. **Заверико Н. В.** Соціально-педагогічна підтримка підлітків у притулку для неповнолітніх / Н. В. Заверико / [Електронний ресурс] // Вісник Запорізького національного університету. - Запоріжжя: ЗНУ, 2009. - № 2. - Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/Pedagogi-2-2009/077-80.pdf>
5. **Макаренко І. В.** Соціально-педагогічна підтримка батьків дітей раннього віку з особливими потребами : автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 / Ірина Володимирівна Макаренко. - Луганськ, 2009. - 22 с.
6. **Одногулова И. Л.** Социально-педагогическая поддержка студентов-сирот в условиях профессиональной подготовки в вузе: автореферат дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / И. Л. Одногулова; Северо-Кавказский гос. тех. ун-т. - Ставрополь, 2005. - 19 с.
7. **Ожегов С. И.** Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов / С. И. Ожегов ; под. ред. чл.-кор. АН СССР Н. Ю. Шведовой. - М. : Рус. Яз., 1998. - 750 с.
8. **Олиференко Л. Я.** Социально-педагогическая поддержка детей группы риска / Л. Я. Олиференко, Т. И. Шульга, И. Ф. Дементьева. - М.: Издательский центр «Академия», 2002. - 256 с.